

Radu PĂIUȘAN
(Universitatea de Vest din
Timișoara)

Aspecte din istoricul activității Partidului Național-Popular în Banat în anul 1947

Abstract: (Aspects of the historical of the activity of the National Popular Party in the Banat county in the year 1947) Thus, since the year of its establishment, P.N.P. was marginalized on national and local level. Compared with the previous year, 1947, brought a party activity increase inside Banat counties. Even though they took no part in the government, and held no high officials in the area, deputies in the Parliament or prefects. In the same year, the local department of the party was established, with secondary national popular organizations from: Arad, Caraș, Severin and Timiș-Torontal. But, within the department, only the organizations from Severin and Timiș-Torontal counties developed an intense activity, their members paying monthly membership fees. The activity of the Caraș county was weaker, and those from Arad sometimes questioned the existence of the department. The activity of the national populars was sustained inside the B.P.D., declaring that they were in favor of the Template Programme of the party, even though many of them were left outside the union, losing even the function of Timiș-Torontal prefect in favour of the Ploughmen Front.

Keywords: National-Popular Party, Banat Regional Organization, 1947, pro-communist, activity

Rezumat: Deci, încă din anul constituirii sale, P.N.P.-ul începea să fie marginalizat la nivel de țară, inclusiv în județele din sud-vestul României. În anul 1947, activitatea Partidului în județele din Regionala Banat s-a desfășurat cu mai multă intensitate decât în anul precedent. Aceasta chiar în condițiile în care nu mai participa la guvernare, rămânând fără niciun demnitar în zonă, deputați în Parlament sau prefecti. A fost constituită, în acest an, Regionala Banat a Partidului, din care făceau parte organizațiile național-populare: Arad, Caraș, Severin și Timiș-Torontal. Dar, în cadrul Regionalei, doar organizațiile din județele Severin și Timiș-Torontal desfășurau o activitate mai intensă, membrii lor plătind și cotizațiile lunare. Județul Caraș avea o activitate mai slabă, iar arădenii puneau chiar la îndoială necesitatea existenței Regionalei. Totuși, național-popularii duceau o activitate destul de susținută în cadrul B.P.D.-ului, declarând că ei susțineau – în continuare – Platforma-Program a acestuia, chiar dacă erau tot mai mult marginalizați în cadrul Blocului, pierzând și postul de prefect al județului Timiș-Torontal în favoarea Frontului Plugarilor.

Cuvinte-cheie: Partidul Național-Popular, Regionala Banat, 1947, pro-comunist, activitate

Comuniștii infiltrați în P.N.P. dădeau relații despre membrii acestuia, inclusiv despre comportarea membrilor partidului lor de proveniență.

Despre Aurel Periat, care era secretarul general al organizației național-populare din Timiș-Torontal, comunistul Simion Aurel declara că ducea o viață nedemnă, iar Wiliam Manheim declara, în scris, că celula comunistă din P.N.P. Timiș-Torontal trebuia să fie mai severă cu acesta. La rândul lor, Pandeli Eustațiu și Tiberiu Solomon declarau, despre Ion Pițigaie, că juca cărți prin cafenele. Același Solomon Tiberiu declara, despre Nicolae Arbunescu, că acesta critica guvernul și, în special, acțiunile întreprinse de guvern față de membrii național-populari. N. Ionescu-Papastelatu declara, în scris, că era suspectă afirmația șefului de post de la Oravița, fără a o nominaliza, care, la rândul lui, era caracterizat, de către Wiliam Manheim, ca orgolios și individualizat.

Delatunile se extind și în rândul studenților Școlii Politehnice, membri ai P.N.P. Studentul Adrian Buștea declara, în scris, că „tovarășul” Ovidiu Picolschi, student în anul II al Facultății de Electromecanică, din cadrul Școlii Politehnice, s-a strecurat în rândul P.N.P. pentru a avea anumite avantaje materiale, și mai avea și ieșiri greșite.

La rândul său, delatorul Tiberiu Solomon era caracterizat negativ de mai mulți membri P.C.R., infiltrați în P.N.P. Pandeli Eustațiu declara, în scris, că acesta se eschiva de la munca de partid și era afacerist. Ioan Goran declara, despre același, că ducea o viață îmbelșugată, iar, la rândul său, Aurel Periat informa, tot în scris, despre același, că era afacerist și că a deviat de la linia partidului.

Inspectorul Ion Pițigaie informa, despre Pandeli Eustațiu, că face anumite afaceri, și a făcut același lucru și cât a fost prefect Valeriu Novacu. Informarea este semnată de către secretarul politic al sectorului III, fără să fie datată. (SJAN T-F CJTPNP, d. 12/1947, f. 57)

Din relatarea activistului Atanasie Buștea către celula conspirativă P.C.R. a Comitetului Financiar al sectorului III rezultă numele cotizanților acestei celule comuniste: N. Ionescu-Papastelatu, Aurel Periat, Pandeli Eustațiu, Ion Pițigaie, Nicolae Arbunescu, Tiberiu Solomon, Wilhelm Manheim, Nicolae Tomi, etc. Casierul celulei comuniste din cadrul P.N.P. din Timiș-Torontal era Atanasie Buștea, care declara că în data de 24 iulie 1947 au fost primiți, de la celula conspirativă P.C.R. din cadrul național-popularilor timișeni, suma de 4.500.000 de lei. (SJAN T-F CJTPNP, d. 11/1947, f. 80)

Deci, o parte din cotizația care se aduna pentru organizația județeană P.N.P. din Timiș-Torontal era, practic, deturnată spre fondurile P.C.R. din județ.

Tot în sensul activității celulei conspirative comuniste din cadrul organizației județene național-populare din Timiș-Torontal este și raportul, confidențial de această dată, datat 19 iulie 1947, despre activitatea membrilor repartizați pentru munca în cadrul P.N.P.-ului. Informatorul, care nu își semna delatunerea, sublinia faptul că, de când era înscris în P.N.P. și prin adeziunea la P.C.R., a observat că membrii care erau înscrși la P.C.R. nu țineau contact între ei și, de șase luni, nu au ținut nicio ședință de celulă, și, după cunoștința lui, nu aveau niciun raport cu secretarul P.C.R. și niciun responsabil politic al organizației județene P.C.R.

Releva că, după cunoștința sa, contactul între celula comunistă conspirativă din rândul P.N.P.-ului din Timiș-Torontal trebuia să fie ținut de către secretarul permanent al P.N.P., A. Periat, și ceilalți membri, secretarul general Pandeli, secretarul general al Regionalei Banat a P.N.P.-ului, N. Ionescu-Papastelatu, și casierul principal Tiberiu Solomon, care erau activiști încă de pe timpul Uniunii Patrioților. Aceștia nu aveau niciun contact cu ceilalți membri care lucrau pentru ideologia comunistă. Afirma că, după observațiile sale, fiind membru în biroul financiar și regional al P.N.P., linia democratică era păstrată în mod riguros; totuși, elementele trebuiau controlate în permanență, mai cu seamă atunci când, după expozeul deputatei Stela Vianu și a lui Barbu Rădulescu, când s-a declarat că, în cazul unei ieșiri din Bloc a liberalilor tăărăscieni, la remanierea guvernului, locurile vacante vor deveni libere pentru P.N.P. Mai avansa presupunerea că, în urma acestei intrări în Parlament, se va simți o anumită depărtare între cei care erau membri sau simpatizanți ai P.C.R.-ului. (SJAN T-F CJTPNP, d. 12/1947, f. 58)

Într-adevăr, existau unii membri ai P.N.P.-ului care doreau să colaboreze cu liberalii tăărăscieni și chiar să preia moștenirea liberală. (Tuțui 1966, 61)

Organizațiile național-populare au început să activeze și în teritoriu. Conform procesului-verbal al comitetului plășii Vinga, din 20 iulie 1947, a fost reales comitetul P.N.P.

de plasă. La alegerea comitetului de plasă a participat, din partea Comitetului Județean P.N.P. din Timiș-Torontal, Nicolae T. Ionescu. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 8/1947, f. 111)

Trecându-se la ascultarea doleanțelor comitetelor din plasă, se constată că existau probleme cu activitatea comisiilor interimare. Președintele comitetului național-popular al plășii Pișchia afirma că, în comună, comisia interimară nu a intrat în funcțiune și, în consecință, cerea intervenția Partidului. În comuna Orțișoara, din județul Timiș-Torontal, se afirmă că nu s-a luat în considerare numărul voturilor la numirea primarului; dar, cu toate reclamațiile făcute la adresa primarului și notarului comunei, nu s-a făcut nicio anchetă la adresa acestora.

Probleme existau și în alte comune din Timiș-Torontal. În comuna Jadani nu exista primar, iar la Carani era cerută înlocuirea primarului Pavel Uzdică și soluționarea reclamațiilor făcute către primărie. Se arată, din punct de vedere politic, că primarul nu convoca, la ședințele consiliului comunal, și reprezentantul național-popularilor. Mai inactiv, în comuna Hunedoara Timișană, primarul nici nu făcea parte din unul din partidele reprezentate în B.P.D. și, în consecință, se cerea înlocuirea lui și numirea unui primar din cadrul partidelor din Bloc. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 8/1947, f. 112)

Național-popularii se puteau înscrie nu numai în organizațiile locale, ci și în cele județene, ceea ce crea confuzii în rândul Partidului. Din adresa, din 21 iulie 1947, a comitetului național-popular al plășii Jimbolia, rezulta că mulți membri s-au înscris direct la județ, iar cei din comitetul de plasă nu aveau evidența lor. Evidența era strict necesară pentru propunerile pentru comisiile interimare ale comunelor. Acest lucru se întâmplase și în comuna Cenei, din plasa Jimbolia, unde au fost propuși, în comisia interimară, trei membri ai P.N.P.-ului, deși Sabin Toduțiu, președintele plășii Jimbolia, nu știa ca în comuna respectivă să existe organizația național-populară. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 12/1947, f. 141 v.)

Continuau să existe, în P.N.P. din Timiș-Torontal, și probleme legate de situația financiară a acestuia. Prin circulara Comitetului Județean Timiș-Torontal al P.N.P. către organizațiile de plasă, din 23 iulie 1947, se cerea ca, pentru a avea posibilitatea ca delegați ai Comitetului Județean și ai Biroului Politic să poată vizita organizațiile din teritoriu cel puțin o dată pe lună și pentru a le aduce, cu această ocazie, lămuriri politice și îndrumări organizatorice, Biroul propunea ca organizațiile de plasă să suporte cheltuielile de deplasare. Într-un post-scriptum la circulară se arată că s-a ajuns la această hotărâre pentru că organizația județeană nu dispunea de fondurile necesare, cu atât mai mult cu cât contribuția cotizațiilor din provincie era aproape inexistentă. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 12/1947, f. 151)

Începea și tineretul național-popular, atât cât era organizat, să desfășoare anumite activități. Din raportul organizației de tineret al Comitetului Județean Timiș-Torontal către C.C. al Tineretului P.N.P., din 20 iulie 1947, rezulta că, deoarece majoritatea membrilor organizației de tineret a național-popularilor din Timiș-Torontal erau în vacanță, părăsind localitatea, le era imposibil să treacă la formarea unui nou comitet. Conform directivelor Centrului, comitetul de atunci al tineretului național-popular era compus din: președinte – Ernest Schorscher, asistent la Facultatea de Medicină; vicepreședinți – Aurel Periat și Atanasie Buștea, student în anul III al Facultății de Construcții; secretar general – Aurel Simion, student în anul V al Facultății de Construcții; secretari generali adjuncți – Georgeta Orhidan, funcționară, și Iordan Dragomirescu, student în anul II al Facultății de Agronomie, acesta din urmă fiind și delegatul permanent al organizației național-populare de tineret din Timiș-Torontal în Consiliul Județean al Federației Naționale a Tineretului Democrat din România. Comitetul a fost ales statutar, în cadrul ședinței plenare din 17 martie 1947.

Aveau, în programul de activități, să facă un cămin pentru studenții Tineretului Național-Popular, acest lucru fiind posibil și datorită faptului că organizația județeană P.N.P. le-a pus la dispoziție trei camere, pentru realizarea dezideratului lucrând Pandeli Eustațiu, secretarul general al Județenei național-populare, și Aurel Simion, secretarul general al organizației județene a Tineretului Național-Popular. (SJAN T-F CJTPNP, d. 12/1947, f. 149)

Își mai propuneau ca, în ziua de 23 august 1947, să organizeze o serată dansantă, împreună cu organizația județeană național-populară, cu tineretul rămas la Timișoara și cu Secția de Femei a P.N.P.-ului județean. (SJAN T-F CJTPNP, d. 12/1947, f. 158)

Centrul P.N.P. era îngrijorat și de o posibilă înscriere a foștilor membri ai P.N.Ț.-Maniu în P.N.P., după scoaterea în afara legii a acestuia. (Hitchins 1998, 536-537, Fischer-Galați 1998, 126-129)

În consecință, în 2 august 1947, C.C. al P.N.P. a trimis o circulară către organizațiile județene, în care se arăta că, în urma descoperirii uneltirilor P.N.Ț.-Maniu și a complotului pentru răsturnarea regimului așa-zis democrat, P.N.Ț.-ul a fost dizolvat. Existau, însă, indicii că, în urma acestui act de guvernământ, caracterizat ca fiind făcut, după cum se afirma în circulară, cu asentimentul întregului popor, maniștii vor căuta să se camufleze în partidele din B.P.D., unde ar putea deveni elemente dizolvante. Național-popularii erau rugați să fie foarte atenți la cererile de înscriere, în P.N.P., a foștilor maniști, mai cu seamă a celor care au avut vreun rol în conducerea organizațiilor, sau a personalităților marcante, a căror hotărâre nu putea fi decât suspectă. Considerau că cea mai bună tactică de urmat, față de multe elemente sincere și cinstitute, era aceea de amânare, de tergiversare, și nu de respingere imediată. Pentru că erau informați că și celelalte partide din B.P.D. vor lua o atitudine asemănătoare, credeau că, în cazuri urgente și importante, național-popularii se puteau sfătui cu organizațiile prietene, în special P.C.R. și Frontul Plugarilor. Totodată, Comitetul Central cerea organizațiilor județene național-populare să se informeze asupra atitudinii foștilor maniști, precum și ce răsunet a avut dizolvarea P.N.Ț. în opinia publică. (SJAN T-F CJTPNP, d. 27/1947, f. 154)

Este specificat, totodată, faptul că sediul organizației județene din Timiș-Torontal s-a mutat, din luna august 1947, în Bd. C. Diaconovici-Loga nr. 46, de la vechea adresă, care fusese în str. Paris nr. 1. (SJAN T-F CJTPNP, d. 27/1947, f. 158)

În același timp, național-popularii din Timiș-Torontal își continuau activitatea în teritoriu. În 5 august 1947 a avut loc o ședință a Biroului Politic al Comitetului Județean P.N.P. din județ. La această ședință a participat și Nedelcu Boșman, din partea C.C.-ului. În cadrul discuțiilor, Pandeli Eustațiu a propus, și cei prezenți au acceptat, ca, în cursul lunii august, să fie vizitate și organizate următoarele centre de plasă: 1) Sânnicolaul Mare, unde vor participa Pandeli Eustațiu, Nicolae Gălășanu și, eventual, generalul Toader Șerb; 2) Recaș, unde se vor deplasa P. Eustațiu, N. Gălășanu și, eventual, inspectorul Ion Pițigaie; 3) Chizătău, unde vor participa P. Eustațiu, N. Gălășanu și, eventual, dr. Aurel Corui. (SJAN T-F CJTPNP, d. 8/1947, f. 126)

În alocuțiunea sa, rostită în cadrul aceleiași întruniri, colonelul Nedelcu Boșman, delegatul Centrului, s-a referit la necesitatea reactivării secțiilor din cadrul Comitetului Județean, insistând asupra secției cercurilor profesionale și secției feminine, precum și a secțiilor financiară, tineret, presă și documentare. Boșman afirma că problemele care se vor dezbate în secția cercurilor profesionale ar trebui să fie concretizate și trimise, în scris, C.C.-ului. În ceea ce privea secția feminină, se propunea ca toate femeile național-populare să fie încadrate în diferite alte secțiuni pentru ca, astfel, să fie mai ușor antrenate în

activitate. Mai arăta că va trebui ca organizația județeană național-populară să-și întocmească un plan de lucru, pe timp de o lună, și să caute ca acest plan să fie realizat în cea mai mare măsură. (SJAN T-F CJTPNP, d. 8/1947, f. 127)

Luând cuvântul, N. Ionescu-Papastelatu a precizat că în ultima ședință plenară a organizației municipale s-au luat măsuri pentru ca să se reorganizeze secția Cercurilor de studii în comisii profesionale, repartizate pe probleme, și anume: economică, financiară, sanitară, edilitară, socială, etc., și în care scop membrilor li s-au dat fișe, ca să-și aleagă – de bună voie – secția, cei care voiau să activeze, iar primele rezultate obținute în această direcție puteau fi considerate ca satisfăcătoare. (SJAN T-F CJTPNP, d. 8/1947, f. 127)

A fost anunțat, în timpul ședinței, că organizația național-populară din județul Timiș-Torontal își va ține congresul în data de 8 septembrie 1947, pentru ca aceiași delegați ai C.C. ai P.N.P., care vor participa la congresul organizației județene Arad, din 7 septembrie, în 8 septembrie să poată participa la Timișoara. (SJAN T-F CJTPNP, d. 8/1947, f. 127)

Începeau să existe divergențe tot mai acute între membrii P.N.P. și cei ai P.C.R. din teritoriu. Acest fenomen reiese și din raportul organizației de plasă Jimbolia, către Comitetul Județean P.N.P. din Timiș-Torontal, din data de 11 august 1947. În acest raport, semnat de către președintele organizației național-populare de plasă, Sabin Toduțiu, se arată că, în urma dizolvării P.N.Ț.-Maniu, i s-a făcut percheziție național-popularului Ioan Dabu, care era director de carte funciară, la care percheziție au asistat Sabin Tămășdan, care era secretarul responsabil al P.C.R. din plasa Jimbolia, alături de Petrov și Vălcăneanțu, membri ai P.C.R. din aceeași plasă. (SJAN T-F CJTPNP, d. 12/1947, f. 159 v.)

La percheziție nu a fost găsit nimic compromițător pentru Ioan Dabu. În raport erau întrebate organele național-populare județene dacă P.C.R.-ul ordona aceste percheziții, sau Siguranța Statului. Mai întrebau, dacă perchezițiile se făceau de Siguranță, atunci de ce era nevoie de asistenți din partea comuniștilor, de ce nu erau chemate autoritățile comunale sau Blocul ca asistenți în astfel de cazuri, când se făceau percheziții unui membru din Bloc, pentru că, în astfel de ocazii, prestigiul partidelor din Bloc era micșorat mult față de P.C.R.

În raport se mai afirma că au pus întrebările nu pentru că nu s-ar supune disciplinei de stat, Bloc și partid, ci procedului ca atare și la cererea adresată național-popularului Ioan Dabu. În concluzie, se arată că suspectii puteau fi și în P.C.R., „dar pe aceia când îi verifică Siguranța, Blocul sau P.N.P.-ul?” (SJAN T-F CJTPNP, d. 12/1947, f. 160)

Existând nemulțumiri în rândul național-popularilor față de așa-zisele comprimări din aparatul de stat, C.C. al P.N.P. a trimis o circulară către toate organizațiile național-populare județene. În circulară era menționat faptul că trebuie arătat membrilor P.N.P.-ului, care au fost comprimați din diferite instituții, că măsurile luate nu au fost o pedeapsă îndreptată contra cuiva anume, ci ea a izvorât din necesitatea de a scoate plusul de brațe de muncă, de acolo unde exista, pentru a fi îndreptate acolo unde lipseau. Se arată că era evident că o asemenea lucrare nu putea fi făcută fără greșală, iar C.C.-ul va interveni în cazuri excepționale, unde membrii merituoși ai Partidului au fost comprimați pe nedrept. (SJAN T-F CJTPNP, d. 7/1947, f. 279)

Național-popularii doreau să aibă un rol și să dețină funcții de conducere și în mișcarea sindicală. În acest sens este și circulara C.C. al P.N.P.-ului către organizațiile județene. În circulară se afirma că, în urma hotărârilor Confederației Generale a Muncii, ca, în alegerile sindicale din anul în curs, să se prezinte dintre elementele sindicaliste care s-au distins în munca sindicală, indiferent de apartenența politică, exista posibilitatea de a afirma,

pe linia sindicală, și P.N.P.-ul. Organizațiile național-populare trebuiau să ia măsuri ca membrii sindicaliști ai P.N.P.-ului să ia parte la alegeri și să susțină propunerile comisiei de candidaturi. Ele mai trebuiau să ia legătura cu Comisia Locală Sindicală, pentru a cunoaște și controla acțiunea. Trebuiau să susțină, cu stăruință, candidaturile național-popularilor care s-au remarcat în această muncă și se încadrau în prevederile C.G.M.-ului. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 278)

P.N.P.-ul va începe să treacă la verificarea membrilor proprii. Acest lucru reiese și din circulara din 12 august 1947, trimisă de către Comitetul Județean Timiș-Torontal al P.N.P.-ului către comitetele național-populare de plasă. Comitetul Județean trimitea comitetelor de plasă un număr de chestionare, pentru date biografice, care trebuiau utilizate după normele primite anterior. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 12/1947, f. 166)

În plasa Sănnicolaul Mare au fost trimise șase chestionare pentru date biografice generale, și trei chestionare pentru biografii foarte amănunțite, în care trebuia arătat de când activează respectivul în P.N.P., ce funcție deține, ce activitate desfășoară, etc. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 12/1947, f. 167)

P.N.P. dorea să politizeze, în sensul doctrinei sale, și comisiile interimare în care activa. În acest sens este și circulara, din 20 august 1947, a C.C. al P.N.P. către organizațiile județene, care trebuiau să o comunice național-popularilor desemnați în comisiile interimare comunale și județene. Delegații național-populari – se spunea în circulară – pentru a se putea prezenta cât mai bine pregătiți în comisii, aveau nevoie de sprijinul întregii organizații și erau dator să raporteze comitetelor județene despre activitatea lor în comisiile interimare. Pentru ca sarcina delegaților național-populari să fie cât mai ușoară, considerau necesar ca aceștia să țină un contact cât mai strâns cu cercurile profesionale ale organizațiilor județene, cu care să dezbată probleme de ordin administrativ. Aceștia trebuiau să ia parte atât la ședințele plenare, cât și la acelea de comitet, în acest fel putându-se politiza activitatea național-popularilor. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 280)

Problema inexistenței demnitarilor național-populari în județele bănățene a ajuns și în atenția C.C. al P.N.P. Acesta a trimis o adresă către organizația județeană național-populară din Timiș-Torontal, în data de 24 august 1947. În adresă se arăta că, la memoriul național-popularilor din Timiș-Torontal din 5 iulie, li se răspundea următoarele: recunoșteau că aveau lipsă de demnitari, dar acest lucru nu putea să împiedice dezvoltarea organizației lor, care se baza pe un program și o ideologie proprie; demnitari nu puteau obține numai întărindu-se, ci și impunându-se pe plan local. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 12/1947, f. 172)

În ceea ce privea problema prefectului, era afirmat în adresă că, poate, și această tensiune permanentă între comitetul județean și prefect a făcut să fie pierdut postul.

Referitor la colaborarea politică în cadrul Blocului, erau solicitate cazuri concrete, cu date cât mai precise, pentru a le găsi o soluționare, dacă mai erau actuale, prin Ministerul de Interne și conducerea centrală a B.P.D.-ului. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 12/1947, f. 173)

Le mai era recomandat ca, printr-o luptă politică susținută, pe plan local, vor reuși să obțină posturi de conducere în organizațiile profesionale, impunându-se prin numărul de membri. Se mai promitea că, în măsura în care Centrul va avea proiectele de legi cu caracter social și profesional, le vor fi trimise. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 12/1947, f. 173)

Și în celălalt județ bănățean, Severin, P.N.P.-ul încerca să-și desfășoare activitatea. În data de 24 august 1947 s-a desfășurat congresul organizației național-populare din acest județ. La el au participat și delegați de la București, ca: Alice Lenormanda Benari, membră a

C.C. al P.N.P., și prof. dr. Mihai Dragomirescu, secretarul general al Partidului. Au mai participat, ca invitați: N. Ionescu-Papastelatu, Ioan Bogdan și deputatul Șerban. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 343)

În deschiderea ședinței a luat cuvântul dr. Ioan Perian, vicepreședintele organizației național-populare din județul Severin, care a comunicat participanților că ei, național-popularii, erau un partid nou, însă avea baze foarte solide. În consecință, solicita un deputat de Severin din partea P.N.P.-ului, în persoana lui Iulian Jura, care era și director în Ministerul Învățământului, numire care ar fi fost o încurajare pentru național-popularii din județ. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 343)

În cuvântul său, N. Ionescu-Papastelatu a adus salutul național-popularilor din Timișoara. El arăta că nu vor mai fi schimbări, mai ales după ce s-a înfăptuit stabilizarea monetară¹ (Păiușan, Ion, Retegan 2002, 39) așa cum mai credeau unii. Papastelatu arăta că istoria Banatului a mai avut oameni politici pe care i-au urmat. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 393)

În alocuțiunea sa, Ioan Bogdan a adus salutări din partea organizației comuniste din județul Severin. El arăta că democrația adevărată se face cu oameni noi. Ca urmare, solicita tuturor intelectualilor să se încadreze în guvernul Petru Groza, arătând, în același timp, ce s-a putut înfăptui – în scurt timp – în România, aceasta din punct de vedere comunist, fără îndoială.

Luând cuvântul în cadrul ședinței, deputatul Șerban arăta că P.N.P.-ul a avut o activitate foarte frumoasă atât înainte de alegeri, cât și în timpul alegerilor din noiembrie 1946. Acesta cerea ca național-popularii să facă o înfrățire cu muncitorii și cu Frontul Plugarilor. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 393)

În cadrul congresului organizației județene național-populare Severin s-a ales, prin aclamații, ca președinte al acesteia, profesorul Iulian Jura. Tot în unanimitate, congresul a cerut să fie numit un deputat de Severin, aceasta pentru că deputații aleși nu au mai venit prin județ de la alegeri, și, la prima ocazie, organizația P.N.P. din județul Severin le va cere acest lucru. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 364)

Începe, încă de acum, îndreptarea național-popularilor către clasa muncitoare. În cuvântul său la congresul organizației P.N.P. din județul Severin, din 24 august 1947, Iulian Jura, proaspăt ales conducător al acesteia, solicita ca membrii partidului „să facă o apropiere cu muncitorii manuali”. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 364)

În același sens se exprima, în cuvântul său, delegata de la C.C. al P.N.P., Alice Lenormanda Benari. Aceasta arăta că P.N.P.-ul nu s-a născut întâmplător, ci a fost cerut de diverse pături sociale. Astfel s-a născut acest partid, din Uniunea Patrioților. Mai arăta că, totuși, categoriile mijlocii înscrise în partidele istorice erau doar o masă de manevră, încă dinainte de 23 august 1944, și, astfel, nu s-a căutat o apropiere cu țărani și muncitorii, neprimind educație în acest sens. Ea a mai arătat raporturile șovine dintre populația maghiară și română din Transilvania să fie și între evrei.

Partidele istorice – arăta vorbitoarea – au încercat să rupă masele mijlocii de țărănime, pentru ca doar câțiva să aibă beneficii în urma acestora. După 23 august 1944, am descoperit – arăta delegata Centrului – că nu am primit educație și că am fost mereu înșelați. Ei trebuiau să-și amintească piesa de teatru „Chestia rusă”, care putea servi drept îndrumare cum s-a putut crea P.N.P.-ul.

¹ Legea reformei monetare a fost votată în 15 august 1947.

Încep atacurile și împotriva S.U.A., mai ales că aceasta lansase Planul Marshall. (Hitchins 1998, 498)

Lenormanda Benari afirma că America era creditorul întregii lumi, prezentând situația S.U.A. Aceasta creștea exporturile și micșora importurile, prin care situația țărilor care au primit mărfuri urma să sărăcească. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 344)

Truman² (Fischer-Galați 1996, 9) arăta vorbitoarea, a venit cu ingineri care lovesc în muncitori, acordându-le salarii mici, mărfurile fiind scumpe. Ea a mai amintit și de Planul Marshall. De aceea, afirma Benari, păturile de mijloc au înțeles că nu pot fi alături de magnați, ci se vor alătura partidelor muncitorești.

În continuarea expozeului său, arăta cum s-a expus partidul lui Maniu și care sunt motivele. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 344)

În consecință, sublinia vorbitoarea, P.N.P.-ul trebuia să lupte pentru educarea muncitorilor. Intelectualii trebuiau să treacă la acțiunea politică, iar membrii de partid trebuiau să-și pună problema și să acționeze. Ea a mai reliefat ce însemna statul democrat și fiecare membru de partid ce misiune avea, și, la fel, membrii din comitet. În același timp, în partid nu trebuia să existe să existe egoism, pentru că acesta ducea la destrămarea. Mai declara că impresia de bază pe care o avea era că P.N.P.-ul muncește și are speranța, era chiar convinsă că partidul va fi fruntașul pe țară, din toate punctele de vedere. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 344)

În expozeul său, prof. dr. Mihail Dragomirescu, secretarul general al C.C. al P.N.P., a făcut un istoric al partidului și, totodată, a tratat liniile directoare pentru evoluția partidului în viitor. Arăta că, în anul 1946, toată lumea a fost sceptică la înființarea partidului. Dar acesta a participat la înființarea B.P.D., iar, în campania electorală pentru alegerile din noiembrie 1946, P.N.P.-ul și-a câștigat deplina maturitate. Este arătată cauza pentru care național-popularii nu au intrat în guvern, dar aceasta nu a slăbit partidul, ci l-a întărit. Chiar primul-ministru Petru Groza a recunoscut că nu mai existau partide mari și mici. În expozeu se mai arăta ce însemna că P.N.P.-ul era în opoziție, adică P.N.P.-ul dorea să conlucreze cu toate partidele, bineînțeles cele procomuniste, spre binele țării. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 345) Partidul trebuia să conlucreze și cu sindicatele, cu care să ia contact și să întocmească liste de alegeri sindicale, în mod cinstit. Dragomirescu mai afirma că P.N.P.-ul era de acord cu stabilizarea efectuată³. (Păiușan, Ion, Retegan 2002, 39) La fel, era catalogată – ca o mare victorie a P.N.P. – desființarea P.N.Ț.-ului. (Pleșa 2004, 442) El cerea național-popularilor să se ferească de reacțiune, ei trebuind să meargă înainte făcând întregul viitor fericit, și continua, în mod demagogic: „Trebuie să transformăm oamenii, ca să putem transforma societatea. Noi nu suntem instrumente pentru asuprirea poporului și avem un rol imens în consolidarea regimului democratic”. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 345)

La capitolul realizări, M. Dragomirescu pune și ratificarea Tratatului de Pace cu Națiunile Unite⁴. (Păiușan, Ion, Retegan 2002, 39) Aceasta, în viziunea vorbitorului, trebuia să facă pe național-populari să nu le fie indiferent ce tip de democrație construiau în țară, adică una procomunistă. Național-popularii trebuiau să înțeleagă vremurile de atunci, iar C.C. al P.N.P. îi îndemna la activitate devotată. Pe lângă faptul că li se cerea să fie loiali, li

² Este vorba de președintele american Harry Truman.

³ Este vorba despre legea reformei monetare, votată de către Adunarea Deputaților la 15 august 1947.

⁴ Ratificarea Tratatului de Pace se făcuse de către Parlamentul României în 23 august 1947.

se recomanda să se aboneze la ziarul central al Partidului, „Națiunea”. În finalul expozeului său, secretarul general al P.N.P., Mihail Dragomirescu, declara că era sigur că organizația național-populară avea aceste loialități. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 345)

În finalul congresului s-a trecut la alegerea comitetului județean și a biroului organizației național-populare din județul Severin. Au fost aleși: președinte – Iulian Jura; vicepreședinți – dr. Gh. Iamandi, dr. Aladar Körösi, dr. Ioan Perian, dr. Mihail Feneșan; secretar general – avocat Nicolae Popa; secretari generali adjuncți – dr. Ioan Planchitiu și avocat Gheorghe Roșu; casier – Ioan D. Lăzărescu. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 346)

În continuare, s-a desfășurat ședința Comitetului organizației național-populare a județului Severin, care l-a numit pe dr. Mihail Feneșan, notar public, președinte al organizației plășii Caransebeș și al organizației național-populare din aceeași localitate. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 347)

Organizația național-populară din județul Timiș-Torontal avea probleme și cu plata cotizației de membru. Într-o circulară a Comitetului Județean Timiș-Torontal al P.N.P., din 29 august 1947, către plăși, se arăta că, în urma noilor instrucțiuni trimise organizației județene național-populare de către C.C. al P.N.P., le făcea cunoscut că nu putea face parte, ca membru al Partidului, nicio persoană care nu-și plătește cotizația lunară. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 12/1947, f. 198)

Dacă, la începuturile P.N.P.-ului, se putea înscrie în partid orice cetățean român care beneficia de drepturi civile, deja acum se cer autobiografiile detaliate ale membrilor sau ale celor care doreau să se înscrie în partid. Astfel, prin circulara, din 29 august 1947, a comitetului de plasă P.N.P. Sănnicolaul Mare către comune, se arăta că li se trimite un formular tip, numit „Note biografice”, care trebuia completat, în dublu exemplar, de fiecare membru al organizației național-populare din comuna respectivă. Formularele trebuiau înaintate, în termen de cel târziu 5 zile, la sediul P.N.P. de la primăria orașului Sănnicolaul Mare. Se atrăgea atenția, în mod special, președintelui organizației, care le va verifica și contrasemna, ca, la toate întrebările, să se răspundă foarte exact. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 12/1947, f. 177)

Raporturile național-popularilor din Timiș-Torontal cu biserica continuau să fie foarte bune, având în vedere că unul din punctele programatice de bază ale partidului era Biserica. În acest sens, în septembrie 1947, generalul Teodor Șerb, președintele P.N.P. din Timiș-Torontal a fost ales, ca reprezentant mirean, în Adunarea eparhială din Timișoara. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 12/1947, f. 198)

În ceea ce privea măsurile economice luate de către guvernul Petru Groza, reacțiile erau diferite în funcție de păturile sociale cărora le aparțineau. Din raportul pretorului plășii Lipova, dr. Samuel Drăghici, din 8 septembrie 1947, despre starea de spirit a populației după stabilizarea monetară rezulta că măsurile luate de către guvern în legătură cu redresarea economică a țării și stabilizarea monetară ar fi produs o vie mulțumire în rândul tuturor muncitorilor manuali și intelectuali, care vedeau în stabilizare asigurarea muncii lor și a existenței însăși. Se observa nervozitate – raporta pretorul – în rândurile comercianților și a aceluia care erau obișnuiți să trăiască de pe urma speculei. (SJAN T-F PJTT, d. 9/1947, f. 179)

Dar în unele organizații național-populare ca, de exemplu, cea din Jimbolia, unii membri ai Partidului erau membri și ai altor partide. În procesul-verbal al ședinței P.N.P.-ului din localitate, din 11 septembrie 1947, Pompiliu Bucurescu a semnalat cazul lui Cioroianu, care se presupunea că era înscris și în P.S.D., și, în acest sens, el a propus să se facă verificarea tuturor membrilor. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 8/1947, f. 178)

În aceeași zi a avut loc, la Timișoara, ședința colectivului conspirativ al P.C.R. infiltrat în organizația județeană național-populară din Timiș-Torontal. Aceștia nu erau nominalizați, ci erau desemnați cu literele alfabetului. Se preciza, în procesul-verbal al ședinței, că au fost prezenți: B₁, B₂, C, I, P₁, P₂, P₃, T₁, T₂ și U₁. Erau absenți B₄, C₄, P₄, S₁, din care motivați P₄ și S₁.

Secretarul celulei comuniste infiltrate a propus ordinea de zi a ședinței: verificarea membrilor, deci ceea ce și solicitase anterior la Jimbolia; moment politic; organizarea colectivului celulei; probleme în P.N.P. și a ziarului „Deșteptarea”; problema ofițerilor de rezervă; diverse. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 8/1947, f. 129)

La punctul 1 al ședinței se arăta că o parte din tovarăși, făcând parte din alte celule, nu mai figurau în colectiv. Tovarășii au salutat intrarea tovarășului Cerchez în colectiv.

2. Tovarășul P₁, abordând probleme interne, solicita lupta împotriva trădătorilor maniști, și împotriva sabotajelor regimului stabilizării monetare și atitudinea mai accentuată pentru combaterea socializării. Redată ca din punct de vedere extern, se constată o răceală a raporturilor cu anglo-americanii, și efectele – pentru Franța – ale Planului Marshall. Mai afirma că în colectivul celulei vor fi aduse unele elemente, iar apoi se va organiza colectivul. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 8/1947, f. 129)

Același P₁ trebuia să intervină pentru apariția ziarului „Deșteptarea”, care trebuia să fie oficiosul P.N.P.-ului din județ. Se mai cere sectorului IV să clarifice prezența tovarășei Dosza la plenara P.N.P., aceasta fiind cunoscută ca membră a P.C.R. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 8/1947, f. 130) Este subliniat faptul că existau 70 ofițeri de rezervă, neîncadrați în niciun partid, și s-a propus ca aceștia să fie aduși în P.N.P. în mod individual. O altă problemă era cea a localului organizației județene Timiș-Torontal a P.N.P., care era neîncăpător. Pentru rezolvarea acestei probleme și-au luat angajamentul tovarășii P₁ și B₂. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 8/1947, f. 130)

O altă problemă apărută în activitatea național-popularilor din Timiș-Torontal era plata cotizației lunare. Aceasta a fost fixată, de la 1 septembrie 1947, la suma de zece lei, taxa de adeziune, tot de zece lei, să fie taxa pentru obținerea carnetului de membru. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 124)

În acest sens, în circulara organizației județene național-populare din 10 septembrie 1947, către plăși, în cazul de față Sânnicolaul Mare, se atrăgea atenția că nu putea fi membru al P.N.P.-ului cel care nu plătea cotizația lunară. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 125)

În același timp, prin aceeași circulară, în luna octombrie a aceluiași an a avut loc congresul organizației județene național-populare din Timiș-Torontal. Se accentua că, avându-se în vedere că la congres vor lua parte, din partea C.C.-ului, aproape întreaga conducere, trebuia să fie comunicat – din timp – tuturor organizațiilor național-populare că trebuiau să participe la această manifestare politică, în mod obligatoriu, cel puțin trei membri din fiecare comună. Trebuiau, de asemenea, să vină toți notarii, pretorii, primarii și consilierii comunali membri ai P.N.P. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 125)

Mai era cerut ca aceia dintre participanții la congres care dețineau costume populare să vină îmbrăcați în ele și, dacă era posibil, chiar și soțiile membrilor P.N.P. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 125) Se căuta, deci, prin aceasta să se accentueze caracterul de partid național al P.N.P.-ului.

În circulară se atrăgea atenția organizațiilor național-populare că acelui congres i se dădea o mare atenție din partea conducerii partidului. Pentru aceasta, ei trebuiau să arate că P.N.P.-ul reprezintă, în județul Timiș-Torontal, o forță calitativă, și li se atrăgea atenția celor

vizați asupra seriozității circularei pe care organizațiile locale și de plasă o vor executa întocmai. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 125)

Dar, pentru organizarea congresului, era nevoie de fonduri bănești. Pentru aceasta, în aceeași circulară se accentua asupra faptului că era un congres de amploare, atât ca pregătire, cât și combativitate; în consecință, se necesitau sume importante de bani. S-a hotărât ca fiecare organizație comunală să strângă câte cinci sute de lei, sumă adunată de către organizațiile locale și vărsată comitetului județean al P.N.P. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 125)

Înainte de congres s-a desfășurat, însă, în 12 septembrie 1947, Plenara organizației Timișoara a P.N.P., al cărei președinte era Nicolae T. Ionescu, care era și secretar general al primăriei municipiului.

În cadrul plenarei a conferențiat Jacques Hellman, care era membru în Secția Economică a Cercului Profesional, despre „Inflație, stabilizare, aspecte economice și sociale”. (B, 1947, nr. 206, p. 3)

În expozeul său, Nedelcu Boșman, delegat al C.C. al P.N.P., a făcut unele aprecieri despre felul cum au decurs dezbaterile ședinței, și a dat unele îndrumări de ordin politic și organizatoric. (B, 1947, nr. 206, p. 3)

Pentru că existau unele solicitări individuale către C.C. al P.N.P., acesta a trimis, în 19 septembrie 1947, o circulară către organizațiile județene și, în consecință, și către cea din județul Timiș-Torontal. În circulară se evidenția că, în ultimele luni, conducerea partidului și secția organizatorică a C.C.-ului au fost aglomerate cu foarte multe cereri individuale și corespondențe din partea organizațiilor județene, fapt care ar fi putut să ducă la trecerea activităților politice pe planul al doilea. Se mai arăta că, spre deosebire de vechile partide, principala preocupare a P.N.P.-ului trebuia să rămână organizarea politică a maselor, educarea lor și lupta pentru apărarea intereselor colective. Existau, totuși, cazuri de nedreptățire a național-popularilor, pentru care conducerea centrală înțelegea să intervină atunci când rezolvarea lor depășea posibilitățile organizației locale a P.N.P. Pentru aceste cazuri, după ce cererea a fost avizată și înaintată instituției respective, organizațiile locale vor înainta C.C.-ului copia după cerere sau un memoriu explicativ, precum și numărul de înregistrare de la instituția respectivă. Memoriile vor fi luate în considerare numai dacă erau însoțite de o recomandare a organizației județene respective, semnată de președinte și secretarul general, care vor răspunde de veridicitatea și justețea cererilor. Acestea vor atesta, pe aceeași adresă, că solicitantul era un membru activ, cu cotizația la zi, și abonat la ziarul „Națiunea”, indicând numărul și data chitanței cotizației și abonamentului. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 7/1947, f. 216)

Tot în ziua de 19 septembrie 1947 s-a desfășurat și ședința colectivului celulei P.C.R. infiltrat în organizația național-populară din județul Timiș-Torontal. Erau prezenți cei numerotați cu indicativele B₁, B₂, P₂, O₂, T₁, T₂. Absenți motivați erau C₃, C₄, P₄ și S₁, iar nemotivați B₄, P₃, C₁, V₁. Secretarul celulei a propus păstrarea secretului discuțiilor din colectiv. S-a dat indicația ca toate conferințele care vor avea loc în P.N.P. să fie trecute prin filtrul colectivului. Este subliniat că, din cauza muncii conspirative, erau citite doar indicativele tovarășilor din colectiv. Este propusă seria conferințelor cu cadrele P.N.P. din toate categoriile sociale. S-a propus ca în P.N.P. să fie expuse numai probleme politice și economice din cadrul programului național-popularilor. A fost ales și Biroul colectivului, format din: P₁, B₁, P₃, A₁, B₂, T₁. (SJAN T-F CJTTPNP, d. 8/1947, f. 132)

În anul 1947, activitatea Partidului în județele din Regionala Banat s-a desfășurat cu mai multă intensitate decât în anul precedent. Aceasta chiar în condițiile în care nu mai participa la guvernare, rămânând fără niciun demnitar în zonă, deputați în Parlament sau prefecți.

A fost constituită, în acest an, Regionala Banat a Partidului, din care făceau parte organizațiile național-populare: Arad, Caraș, Severin și Timiș-Torontal. Dar, în cadrul Regionalei, doar organizațiile din județele Severin și Timiș-Torontal desfășurau o activitate mai intensă, membrii lor plătind și cotizațiile lunare. Județul Caraș avea o activitate mai slabă, iar arădenii puneau chiar la îndoială necesitatea existenței Regionalei.

Totuși, național-popularii duceau o activitate destul de susținută în cadrul B.P.D.-ului, declarând că ei susțineau – în continuare – Platforma-Program a acestuia, chiar dacă erau tot mai mult marginalizați în cadrul Blocului, pierzând și postul de prefect al județului Timiș-Torontal în favoarea Frontului Plugarilor.

Bibliografie

B, 1947, *Banatul*, Timișoara.

Fischer-Galați, Stephen 1996, *Europa de Est în războiul rece. Percepții și perspective*. Iași: Institutul European.

Fischer-Galați, Stephen 1998, *România în secolul al XX-lea*. Iași: Institutul European.

Hitchins, Keith 1998, *România. 1866-1947*, ediția a II-a. București: Humanitas.

Păiușan, Cristina, Ion, Narcis Dorin, Retegan, Mihai 2002, *Regimul comunist din România. O cronologie politică (1945-1989)*. București: Tritonic.

Pleșa, Liviu 2004, „Aspecte ale politicii P.C.R. privind crearea de sciziuni în rândul P.N.Ț.”, în *Arhivele Securității*, II, p. 442.

SJAN T-F CJTPNP. Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Timiș, fond *Comitetul Județean Timiș-Torontal al Partidului Național-Popular*.

SJAN T-F PJTT. Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Timiș, fond *Prefectura județului Timiș-Torontal*.

Țuțui, Gheorghe 1966, „Contribuția Partidului Național Popular la lupta pentru transformări democratice (ianuarie 1946-martie 1949)”, în *Analele Institutului de Istorie a Partidului de pe lângă C.C. al P.C.R.*, 1, p. 61.